

OPINIE JURIDICĂ

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PUBLICATĂ PE CRJM.ORG

Propuneri cu privire la modificarea Codului de procedură civilă

Nr./Data:	12/24 din 18 martie 2024
Destinatari:	Ministerul Justiției Persoane de contact: Radu SCRIPNIC, Consultant principal, Direcția elaborare acte normative, tel: (022) 201469 e-mail: radu.scripnic@justice.gov.md
Prezentată de:	Centrul de Resurse Juridice din Moldova (www.crjm.org), persoane de contact: Vladislav GRIBINCEA, Director de Program, e-mail: vladislav.gribincea@crjm.org Aurelia Palamarciuc, Consilieră juridică, e-mail: aurelia.palamarciuc@crjm.org

La 12 ianuarie 2024, Ministerul Justiției a solicitat propuneri pentru modificarea Codului de procedură civilă din perspectiva digitalizării și eficientizarea procedurii de examinare a cauzelor civile. În acest context, CRJM vine cu următoarele recomandări privind **direcții cheie** de modificare a Codului de procedură civilă:

I. E-dosar

Utilizarea sistemului e-Dosar oferă justițiabililor o serie de facilități, printre care: depunerea electronică a cererilor de chemare în judecată 24/24 prin acces securizat al părților; semnarea electronică a documentelor anexate online; transmiterea electronică a tuturor materialelor dosarului; prezentarea probelor și distribuirea materialelor de pe dosar în formă electronică, etc. accesarea dosarului online de către toți participanții la procesul de judecată; achitarea taxei de stat de către avocați prin intermediul platformei Mpay, inclusiv atașarea automată a confirmării de plată la dosar; primirea notificărilor cu privire la avansarea dosarului în cadrul instanței judecătorești.

Recomandăm crearea unui singur dosar fizic, care se va afla la instanța de judecată. Totodată, instanța de judecată se va asigura ca dosarul fizic va arăta și va conține aceleași informații ca și E-dosar. Modificările ar trebui să permită în perspectivă medie renunțarea la dosarele pe hârtie și gestionarea dosarelor civile exclusiv în formă electronică.

II. Simplificarea procedurii

1. Citarea și corespondența cu părțile

Nerespectarea regulilor de citare este principalul motiv al amânării examinării cauzelor. Citarea poștală este destul de greoaie, scumpă, necesită timp și nu garantează că citația a ajuns la persoana citată. Corespondența cu părțile prin poștă de asemenea cere timp și implică costuri considerabile. Tehnologiile moderne permit înștiințarea participanților și comunicarea documentelor mai rapid și fără cheltuieli.

Propunem ca modul de citare și corespondență cu părțile să fie schimbat după cum urmează:

- Citarea și corespondența cu avocații, autoritățile publice, persoanele juridice, prioritar prin email. Cu celelalte persoane, citarea și corespondența va fi făcută prin email, dacă persoana prezintă o adresă de email. Citația prin email este oricum comunicată cu cel puțin 5 zile înainte, instituind implicit obligația acestor categorii de a verifica periodic poșta electronică. Introducerea regulii potrivit căreia participanții pot fi citați sau poate fi ținută corespondența și prin alte metode electronice decât poșta electronică, de exemplu, aplicațiile de mesagerie (Whatsapp, Viber, Messenger, SMS, etc).
- Dacă partea este reprezentată de avocat, citarea avocatului se va echivala cu citarea participantului la proces.
- Recurgerea la citarea poștală doar dacă nu a fost reușită citarea prin mijloacele de mai sus.
- Introducerea regulii potrivit căreia citația poate fi înmănată de oricine și introducerea obligației poliției de a înmâna citațiile la solicitarea instanței de judecată.
- După apariția în ședință a persoanelor pentru care citarea electronică nu este obligatorie, comunicările cu participantul vor fi exclusiv prin mijloace electronice sau mesagerie.
- Introducerea regulii potrivit căreia hotărârea judecătorească nu poate fi casată pentru nerespectarea regulilor de citare, dacă participantul care invocă acest fapt a participat cel puțin la o ședință de judecată. După depunerea cererii de chemare în judecată, introducerea obligației pentru părți să își comunica reciproc și din timp materialele pe care le depun la dosar.

2. Ședința preliminară

Pentru a ordona examinarea cauzelor, recomandăm introducerea unor reguli mai stricte în ceea ce privește prezentarea probelor și formularea obiecțiilor de procedură. Aceasta va crea premise pentru examinarea cauzei într-o singură ședință.

- Introducerea regulii potrivit căreia lista tuturor probelor se depune la dosar cu cel puțin 3 zile până la ședința preliminară, sub sancțiunea decăderii. Propunem totuși, menținerea posibilității prezentării probelor noi la o etapă ulterioară a procesului în prima instanță și limitarea prezentării în instanță de apel doar la probele noi apărute sau obținute după finalizarea examinării cauzei în fond în prima instanță.
- Introducerea obligației de formulare a tuturor obiecțiilor (competență, recuzări, tardivitate, etc) până la începutul ședinței preliminare, sub sancțiunea decăderii. Obiecțiile care se bazează pe circumstanțele noi apărute vor putea fi formulate ulterior.

- Recomandăm organizarea de regulă a ședinței preliminare prin teleconferință.
- Introducerea obligației instanței de judecată de a examina în ședința preliminară a tuturor obiecțiilor și a admisibilității și utilității probelor. Încheierile adoptate pe marginea acestor obiecții vor putea fi contestate doar odată cu hotărârea. Separat vor fi putea fi contestate doar încheierile prin care a fost suspendat sau încetat procesul, sau respinsă acțiunea ca tardivă.
- Introducerea dreptului părților de a renunța la ședință și de a solicita examinarea cauzei doar în baza materialelor dosarului admise la ședință preliminară.

3. Lărgirea posibilității de a utiliza teleconferința

Odată cu digitalizarea societății devine o necesitate extinderea aplicării sistemului de teleconferință în cadrul ședințelor de judecată. Aceasta va spori considerabil viteza examinării cauzelor, va reduce cheltuielile și va economisi timpul părților. Pentru aceasta propunem:

- a) Introducerea opțiunii de a examina cauza în fond prin teleconferință cu acordul tuturor părților;
- b) Simplificarea modului de audiere a martorilor și a altor participanți prin teleconferință, folosind orice dispozitiv și permițând teleconferința din orice loc (nu doar din incinta anumitor instituții). În acest caz, identificarea persoanei se va face în baza bazelor de date publice, iar audierea martorului prin teleconferință ar putea fi înregistrată video și a reduce riscul de influențare a acestuia și pentru a exclude necesitatea audierii obligatorii a martorului în instanța de apel.

4. Întocmirea proceselor verbale și audierea martorilor

Întocmirea proceselor-verbale în procedura civilă generează anumite provocări, în special pentru instanțele de apel. Având în vedere că ședința de judecată este înregistrată audio, în scopul eficientizării procedurii de examinare, recomandăm:

- a) Înscrierea în procesul verbal al rezumatului declarațiilor făcute în ședință de judecată (pentru a facilita examinarea cauzei în instanța de apel);
- b) Renunțarea la necesitatea semnării de către martor a declarației privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii lui. Acest fapt va fi transcris în procesul-verbal la ședinței și va rezulta din înregistrare audierii;
- c) Eventual, înregistrarea video a declarațiilor martorilor care compar în sala de ședințe (în cazul audierii prin teleconferință, audierea video să fie obligatorie), pentru a evita necesitatea audierii martorului în instanța de apel.

5. Amenzile judiciare pot fi mărite

Amenzile judiciare se aplică de către instanța judecătorească, în cazurile și în proporțiile stabilite de Codul de Procedură civilă, persoanelor care au săvârșit încălcări procedurale. Aceste amenzi sunt stabilite de la 1 unitate (ex: art. 136) până la maxim 50 unități convenționale (ex: art. 203), unitate convențională fiind egală cu 50 de lei. Amenzile date sunt mici și deseori nu își ating scopul. Recomandăm mărirea plafonului maxim al acestora. De asemenea, recomandăm menționarea în lege a criteriilor în baza cărora va fi stabilită amenda. Recomandăm simplificarea procedurii de aplicare a amenzi, fără a fi necesar un proces-verbal separat.

6. Alte aspecte care ar putea fi îmbunătățite

Procedura civilă ar putea fi îmbunătățită și la alte capitole, după cum urmează:

- a) Clarificarea temeiurilor pentru anularea în recurs a încheierilor (după modificarea cadrului legal conex reformei CSJ, nu este clar care ar fi temeiurile pentru anularea încheierilor);
- b) Introducerea procedurii prealabile pentru acțiunile înaintate în temeiul Legilor nr. 87 și 1545 (la o comisie formată din reprezentanți ai Ministerului Justiției și Ministerului Finanțelor);
- c) Renunțarea la sistemul actual de motivare al hotărârilor judecătorești. Eventual, sistemul ar putea fi inversat, astfel încât părțile să poată renunța la motivarea hotărârii, însă această renunțare ar trebui să fie expresă și să aibă ca efect renunțarea la calea de atac. Dacă această renunțare nu a avut loc, hotărârea urmează a fi pronunțată în formă motivată;
- d) Renunțarea la pronunțarea separată a dispozitivului hotărârilor judecătorești, ceea ce va exclude disputele cu privire la începutul curgerii termenului pentru apel sau recurs;
- e) Ajustarea procedurii de apel similar modificărilor din prima instanță (în ceea ce privește prezentarea probelor noi) și racordarea apelului la modificările introduse în contextul reformării CSJ;
- f) Micșorarea taxei de stat pentru cererile de chemare în judecată și căile de atac depuse online;
- g) Introducerea obligației pentru judecători de a semna electronic toate documentele de dispoziție;
- h) Majorarea plafonului în cauzele privind cererile cu valoare redusă.

Vă rugăm să nu ezitați să ne contactați pentru orice clarificări suplimentare.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă, Președinte CRJM